

Uddybende spørgsmål om notat om økonomi i husdyrproduktionen i Danmark

Jacobsen, Brian H.; Dubgaard, Alex; Jacobsen, Lars Bo

Publication date:
2010

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jacobsen, B. H., Dubgaard, A., & Jacobsen, L. B., (2010). *Uddybende spørgsmål om notat om økonomi i husdyrproduktionen i Danmark*, 6 s., jun. 07, 2010. FOI Udredning, Nr. 9, Bind. 2010

FOI Udredning

Uddybende spørgsmål om notat om økonomi i husdyrproduktionen i Danmark

*Brian H. Jacobsen
Alex Dubgaard
Lars-Bo Jacobsen*

FOI Udredning 2010 / 9

Uddybende spørgsmål om notat om
økonomi i husdyrproduktionen i Danmark

Forfattere: Brian H. Jacobsen, Alex Dubgaard, Lars-Bo Jacobsen

Fødevareøkonomisk Institut

Københavns Universitet

Rolighedsvej 25

1958 Frederiksberg

www.foi.life.ku.dk

Københavns Universitet
Fødevarøkonomisk Institut
Brian H. Jacobsen, Alex Dubgaard og Lars-Bo Jacobsen

Uddybende spørgsmål om notat om økonomi i husdyrproduktionen i Danmark

Plantedirektoratet har i mail af 19. Maj 2010 anmodet om uddybende kommentarer til det af Fødevarøkonomisk Institut udarbejdede ”Notat om økonomi husdyrproduktionen i Danmark” af 21.april 2010. I det følgende gives der svar på de stillede spørgsmål der leveres inden den 8. Juni.

1. En grundigere beskrivelse af usikkerhedsfaktorerne mht. den forventede udvikling i landbrugsareal og husdyrproduktion mod 2020.

- Kan der forventes en højere produktion herhjemme efter kvoten er væk pga. større grad af strukturltilpasning i DK, og hvor miljøbelastningen forventes at være uændret.

Generelt er der en betydelig usikkerhed ved fremskrivning af husdyrproduktionen til 2020. Udviklingen er koblet til indtjeningen og set i lyset af de seneste år må forventes større udsving i priserne end tidligere. Generelt vil den strammere miljøregulering reducere væksten i husdyrproduktionen og der har således i de senere år været en svag faldende tendens i antallet af dyreenheder. Såfremt der over en længere periode er lave kornpriser vil det kunne betyde ekstensivering af arealer såfremt jordrenten er negativ. Omvendt viser erfaringer at landmænd gerne dyrker jorden selvom de på kort sigt kun får dækket en del af løn- og kapitalomkostningerne.

Fra 2007 frem til 2009 steg malkekobestanden fra 545.000 stk. til 580.000 stk., en stigning på 6 %. Denne stigning skal ses i lyset af udvidelsen af mælkekvoten. Som angivet forventes der frem mod 2020 en stort set uændret mælkeproduktion, men stigende ydelse pr. ko som angivet i AGMEMOD modellen. Den forventede lavere realpris på mælk vil begrænse udviklingen i mælkeproduktionen. Spørgsmålet er om Danmark vil have en konkurrencemæssig fordel der gør at mælkeproduktionen vil stige mere når kvoten forsvinder end modellen indikere? Der er europæiske analyser der viser, at Danmark vil være et af de lande der vil øge produktionen når kvoterne falder bort og det er også tydeligt at Danmark sammen med Holland er et af de få lande der har opfyldt kvoten i 2009.

Det vurderes at Danmark på nogle punkter har nogle fortrin (effektivitet og struktur), mens der på andre områder kan være nogle ulemper (lønniveau, foderomkostninger). Uden en nærmere

analyse af konkurrencesituationen er det svært at vurdere om fremskrivningen undervurdere den fremtidige mælkeproduktion. Den hidtidige udvikling mod færre køer med højere ydelse har reduceret miljøbelastningen pr. kg mælk produceret, men dette forhold har FOI ikke analyseret i forhold til fremskrivningen til 2020.

Omkostninger mht. miljøregulering. Hvordan ville udviklingen se ud uden miljøreguleringen som bremseklods? Herunder ønskes:

- en redegørelse for udviklingen i driftsresultat før renter og driftsresultat over tid i forskellige driftsgrene.
- en opgørelse af finansieringsomkostningernes andel af de totale omkostninger over tid i forskellige driftsgrene - evt. med omkostninger af mere spekulativ karakter skilt ud.
- En uddybning af andelen af omkostninger relateret til miljøkravene i forhold til de totale omkostninger, dels for husdyrproduktion og dels for planteproduktion.
- en uddybning af og dokumentation for udsagnet på side 5, om at tyske slagtesvineproducenter har fordel af lempeligere miljøkrav.

Økonomianalyse

Som det fremgår af specielt tabel 2 så har indtjeningen i 2008 været meget lav og det forventes også at indtjeningen efter renter for 2009 vil være negativ for de 3 driftsgrupper baseret på prognosen fra Landbrugets økonomi 2009. Hvad angår finansieringsomkostningerne så er de beskrevet i tabel 3, hvoraf det fremgår at finansieringsudgifterne i 2008 var meget højere end året før. Stigningen var størst for svine og kvægbedrifter. I tabel 4 er finansieringsomkostningerne sammenholdt med de samlede omkostninger og også her er der en betydelig stigning fra 2007 til 2008.

Tabel 1. Driftsresultat før renter for heltidsbedrifter

År	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Svin	533	394	789	-164	-86	?
Kvæg	518	321	466	653	653	?
Planteavl	496	120	268	447	223	?

Tabel 2. Driftsresultat efter renter for heltidsbedrifter

År	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Svin	-16	62	337	-828	-1.676	Neg.
Kvæg	125	222	360	424	-106	Neg.
Planteavl	91	56	134	156	-366	Neg.

Kilde: Regnskabsstatistik for landbrug 2008 og Landbrugets Økonomi 2009

Tabel 3. Finansieringsomkostningerne (1.000 kr.)

År	2004	2005	2006	2007	2008
Svin	564	621	775	993	1.959
Kvæg	417	401	534	655	1.202
Planteavl	421	420	535	721	1.016

Kilde: Regnskabsstatistik for landbrug 2008 og Landbrugets Økonomi 2009

Tabel 4. Finansieringsomkostningernes andel af drifts- og finansomkostninger (%)

År	2004	2005	2006	2007	2008
Svin	15	14	15	16	23
Kvæg	20	18	17	19	25
Planteavl	23	22	24	26	33

Kilde: Regnskabsstatistik for landbrug 2008 og Landbrugets Økonomi 2009

Finansieringsomkostningernes andel herunder brug af finansielle instrumenter.

Danmarks Statistik og Fødevareøkonomisk Institut har lavet en analyse af omfanget af brugen af finansielle instrumenter (Larsen og Jacobsen, 2009). Grundlæggende viser analysen at den gennemsnitlige landbrugsbedrift i 2008 tabte ca. 200.000 kr. på brugen af finansielle instrumenter. Ikke alle de angivne tab er realiserede, men det kan ikke siges hvor mange der ikke er blevet realiseret. Det gennemsnitlige tab dækker over meget store variationer. Analysen viser endvidere at der i 2007 var en mindre gevinst ved brug af finansielle instrumenter.

Tabel 5. Indtjening og finansiering af heltidsbedrifter i 2008

2008	Driftsform	Driftsform	Driftsform	Driftsform	
Heltidsbedrifter	Planter	Kvæg	Svin	Pelsdyr	Alle
Antal heltidsbedrifter	4.563	5.056	3.765	845	14.228
Driftsresultat før renter, jordbrug	223.057	652.606	-49.464	357.583	311.562
Renteudgifter i alt	923.615	1.151.397	1.773.915	468.692	1.202.540
Heraf kursregulering, lån i a. valuta	89.062	108.702	172.833	29.466	114.668
Heraf finansielle instrumenter	134.865	219.095	297.254	70.208	203.926
Driftsresultat før driftstilskud	-792.893	-549.158	-1.907.613	-38.140	-956.440
Generelle driftstilskud	426.667	442.812	357.681	57.980	392.253
Driftsresultat	-366.226	-106.346	-1.549.932	19.840	-564.187

Kilde: Regnskabsstatistik for landbrug, DST

Netop for at belyse udviklingen i finansieringsomkostningerne i forhold til de samlede passiver er renteudgift og passiver sammenholdt i tabel 6.

Tabel 6. Renteudgifter i alt i 2007 og 2008 for forskellige driftsgrupper

Renteudvikling fra 2007 til 2008	Driftsform	Driftsform	Driftsform	Driftsform	
Heltidsbedrifter	Planter	Kvæg	Svin	Pelsdyr	Alle
2007: Renteudgifter i alt, "pct."	4,92	4,71	4,53	3,87	4,67
2008: Renteudgifter i alt, "pct."	6,93	7,68	7,56	7,27	7,42
Rentestigning i "pct." 08/07	40,8	63,0	67,0	88,1	59,1
Rentestigning i "pct. point" 08-07	2,0	3,0	3,0	3,4	2,8

Kilde: Egne beregninger, Regnskabsstatistik for landbrug, DST, 2007 og 2008

For alle heltidsbedrifter ses, at renterne, målt i pct., er steget med 59 pct. Det er ikke muligt nærmere at angive omfang af brugen af de forskellige finansielle instrumenter, da der ikke er kendskab til den enkelte kontrakter og løbetider m.m. Dertil kommer at tab ved finansielle instrumenter ikke bogføres ensartet i landboforeningerne, hvorfor de i nogle regnskaber påvirker resultatopgørelsen, mens de i andre regnskaber kun påvirker opgørelsen af aktiver og passiver.

I gennemsnit bidrager udgifter til finansielle produkter med en stigning i renten på 1,25 pct. point, mens kursregulering af lån i anden valuta har kostet ca. 115.000 kr. i gennemsnit eller 0,7 pct. point af den samlede gæld. Resten ca. 0,85 pct. point må tilskrives rentestigninger mv. For 2007 giver anvendelsen af SWAP en reduktion i renten på 0,23 pct. point og en gevinst på 31.000 kr. pr. bedrift.

Det skal nævnes, at de store tab på SWAP i 2008 ikke i alle tilfælde er effektueret, hvorfor de ved rente- og eller valutaændringer kan vindes ind igen.

Miljøøkonomisk analyse - andel af driftsomkostninger der er knyttet til miljøregulering.

Generelt kræver en analyse af denne type en meget detaljeret analyse idet der skal ses på godkendelsesprocedurer og mulige teknologier for at vurdere omkostningerne.

Økonomiske analyser i forhold til vandmiljøplaner har over en årrække angivet hvad erhvervets omkostninger har været. Således var omkostningerne for erhvervet ved Vandmiljøplan II i alt ca. 322 mio. kr. årligt (FOI rapport 169), ligesom der i virkemiddeludvalg er analyseret meromkostninger i forhold til udgangspunktet. I forbindelse med den nuværende BAT er der i analyserne anvendt et proportionalitetsprincip der gør at de valgte BAT teknologier højst øger med en vis andel af de samlede driftsomkostninger. I nogle tilfælde vil de primært være nye bedrifter, men s det andre gange er bedrifter på bestemte lokaliteter er påvirkes eller den løbende drift der påvirkes.

Imidlertid er det vigtig at være opmærksom på at der også i de andre EU lande sker en løbende tilpasning, idet meget af miljøreguleringen er gennemført på EU niveau. Det drejer sig bl.a. om Vandrammedirektivet og de krav om emission af ammoniak der ligger i NEC-direktivet samt habitatdirektivet. Det er således ikke sandsynligt at meromkostningerne i forhold til andre lande er alle de miljøomkostninger dansk landbrug er blevet pålagt siden midten fa 80'erne.

Hvad angår ammoniak så har Danmark nået 2010 kravet, mens Tyskland ikke helt når deres mål. Tyskland har kun haft en begrænset reduktion fra 2000 til 2010. Den forventede reduktion fra 2000 til 2020 er således 42% for Danmark, men kun 10% for Tyskland. Med den nuværende lovgivning har Tyskland således 94% af arealet med N deposition over kritiske niveau mens det tilsvarende tal for DK er 37%. Den nuværende regulering i Tyskland vil således betyde at ammoniakemissionen falder, men der vil fortsat være et større areal med N deposition (NH₃ og NO_x) over det kritiske

niveau. Hvorvidt der i Tyskland er taget yderligere initiativ til at reducere ammoniakemissionen vides ikke.

Vedr. en sammenligning med Tyskland så kan det anføres at Tyskland ikke har begrænsninger på tildelingen af N pr. ha der ligger under de økonomiske optimale. Det vurderes endvidere, at krav til udnyttelsen af N i husdyrgødningen er strammere i Danmark end i Tyskland (Berge, 2009).

Ses der på svineproduktionen, så er tyske svineproducenter underlagt lempeligere miljøregulering end danske. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at der i Tyskland må udbringes husdyrgødning fra 1,7 DE pr ha, hvilket er det EU fastsatte niveau. I Danmark må der (kun) udbringes husdyrgødning fra 1,4 DE pr ha for svineproduktion. Derudover gives der i Tyskland tilskud til afsætning af gylle til biogasanlæg. (Landbrugets Økonomi 2009).

Tyske svineproducenter har yderligere en fordel ifm. miljøgodkendelse af staldanlæg. Tyske miljøgodkendelser gives efter antal stipladser, hvilket betyder at producenten har ret til ubegrænset udnyttelse af pladsen (Brun og Christiansen, 2009). Dermed kan hurtigere tilvækst (som følge af bedre avlsmateriale og/eller forbedret management) omsættes til øget produktion pr. stiplads. I Danmark kan hurtigere tilvækst ikke udnyttes uden først at få ændret produktionstilladelsen/ miljøgodkendelsen.

For at få tilladelse til at udnytte øget daglig tilvækst skal producenten i Tyskland (først) findes ledigt harmoniareal når tilvæksten er konstateret. I Danmark skal producenten før produktionsforøgelsen have screenet og godkendt nyt harmoniareal. I Danmark kan der indbygges tilladelse til en begrænset øget effektivitet i miljø-godkendelsen. Dette bliver dog ikke udnyttet af mange landmænd, da der i den forbindelse også skal udpeges et areal til opfyldelse af de potentielt øgede harmonikrav. Dette er svært, da få planteavlere er villige til at stille arealer til rådighed som så skal screenes og godkendes, og som måske aldrig vil blive brugt.

3. Beskæftigelse i landbruget: Er der databrud (skift i opgørelsesmetode) i tallene for 2008? F.eks., er der regnet klyngeeffekter ind i 2008 års tal?

Tallene for 2008 er opgjort efter samme metode som i år 2005 og 1995. Oversigten i papiret indeholder den samlede beskæftigelse i afledte sektorer både i forsyningssektoren og forarbejdningssektoren.

Det regionale og horisontale klygebegreb indgår ikke og det er ikke specielt klart defineret i forskellige analyser. I nogle klygeanalyser anvendes en meget bred tilgang, hvorfor også detailhandel indgår, men det indgår ikke i den analyse der er gennemført her.

Kilder:

- Amann, M., Bertok, I, Cabala, R., Cofala, J., Heyes, C., Gyarfas, F., G, Klimont, Z., Schöpp, W. and Wagner, F. (2005). A final set of scenarios for the Clean Air for Europe (CAFE) programme. CAFE Scenario Analysis report nr. 6. IIASA.
- Berge, Wim van Dijk en Heinten (2009): Agricultural nitrogen use in selected EU countries. A comparison of N recommendations, and restrictions in response to the EU Nitrate Directive. Applied Plant Research. Research Unit AGV
- Bruun, Lene Korsager og Michael Groes Christiansen, 2009: Eksport af smågrise til Tyskland, Rapport nr. 35, Dansk Svineproduktion.
- Danmarks Statistik (2009). Regnskabsstatistik for landbrug 2008. Danmarks Statistik.
- FOI (2009). Landbrugets økonomi 2009.
- Jacobsen, B.H. (2004). Slutevaluering af Vandmiljøplan II. Rapport nr. 169. Fødevareøkonomisk Institut.
- Larsen, I. og Jacobsen, B.H. (2009). Finansielle instrumenter – et dyrt bekendtskab? Jord og Viden, nr. 14, Oktober 2009. Pp. 9-11.
- Larsen, I. og Jacobsen, B.H. (2009). Er der for meget spekulation i landbrugserhvervet?. Tidsskrift for landbrugsøkonomi, nr. 4., 195. Årgang, pp. 313-318.